

Ezt a gyönyörű, bikát ábrázoló terrakotta szobrot az Archaneszi Régészeti Múzeumban mutatták be 2008 nyarán (Kréta, ARM, sz.)

A thériaiak kedvelt húsfajtáihoz tartozott a juh-, a bárány-, a kecske- és a disznóhús, de étrendjükből nem hiányzott a vadmadár, a hal- vagy a vaddisznóhús sem (Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2008, sz.)

Észrevételek

*Móczár István tudós professzoroktól lesi el a kutatómunka módszereit;
fiataloktól tanulja a dokumentációhoz szükséges technikai eszközök használatát anélkül,
hogy éreztetné korából adódó fölényét, s úgy,
hogy közben minden segítője előtt új világokat nyit ki.*
Holics Szilvia¹³⁸

A KÖNYVVEL KAPCSOLATOS ÉSZREVÉTELEK

Dr. Tóth Endre^{KL}
közgazdász

Móczár István nem kis feladatra vállalkozott, amikor orvos létére a minőszi Kréta rejtélyéről írt könyvet.

Mindenekelőtt számolnia kell a téma szakértő és amatőr kutatóinak esetleges nemtetszésével, illetve ellenvéleményeivel. Ezt azonban a szerző maga is kifejti bevezetőjében. Még hevesebb támadás és vád érheti viszont Móczár doktort a tudományos kutatók részéről, akik – némi joggal – azt vethetik szemére, hogy tudományos előképzettség nélkül, „mezítláb” lépett a régészet szentélyébe.

Közel fél évszázada ismerve őt, megnyugtatom az Olvasót, miszerint ez az avatatlan szerző talán elfelejtett lakkcipőt húzni (hiszen az elég kényelmetlen viselet hegyi túrákhoz és szántóföldi barangolásokhoz egyaránt), de komolyan felfegyverkezve fogott e nagy munkához.

Vitte magával mindenekelőtt a régészet iránti szeretetét, amelyet évtizedek óta hordoz magában. Ez a különleges szeretet – már-már rajongás – segítette őt abban, hogy szinte gyerekfejjel múzeumi gyűjteményekbe illő értékes leleteket szedjen össze az alföldi tanyavilág olyan részén, amelyet a hivatásos régészek felkeresni sem tartottak érdemesnek. Különleges látásmód szükséges ahhoz, hogy a barázdák egyhangú rengetegében valaki észrevegye az alig láthatóan meglapuló több ezer éves kőbaltákat vagy cserépedény-töredéke-

ket, amelyek mellett – vagy fölött – generációk mentek el közömbösen.

Egy megszállott gyűjtő természetesen hozzáolvas a leleteihez a régészeti szakirodalomból, tehát Móczár Istvánt ebben sem tekinthetjük járatlanak, de még kezdőnek sem. Legnagyobb fegyvere fényképezőgépe és kamerája. Arról, hogy azokat milyen mesterien kezeli, talán elég annyit mondani, hogy Atlantiszról szóló (többnyire görög szigeteken készült) filmjét már különböző tévés társaságok sugározták. Pedig a tévé többnyire nem falusi orvosokat szokott felkérni ismeretterjesztő filmek készítésére.

Végül is a régészek valamennyi felfedezése és állítása első kézből csupán hipotézisnek tekinthető. Sok esetben éppen egy-egy merész állítás cáfolata vagy a körülötte kialakult vita vezet el a rég múlt korok eseményeinek teljes feltáráshoz. Néha a helytelenül levont következtetések is szórakoztatóak és elgondolkoztatóak lehetnek. A teológiai indítású von Däniken könyvei világszerte százazreknek jelentenek élményt, függetlenül attól, hogy az olvasó meg van-e győződve az állítások, illetve feltevések igazáról vagy sem.

Móczár István könyvében gyönyörködhetünk a párját ritkító, mesteri fotókban, elgondolkozva azon, hogy vajon ment-e előbbre a világ az utóbbi három és fél ezer év technikai csodáival együtt, vagy a bronzkori Atlantisz lakói valóban ismerték az igazi boldogságot, mai rohanásunk végső célját, bármely pontján is éltek ennek a – ki tudja, mikor, merre forduló – vak csillagnak.

Budapest, 2003. március

Szász Tibor András^{KL}

Református lelkész

Atlantiszt kár megtalálni. Keresni sokkal érdekesebb. A városállamnak, amelyet híre, hatalmas tudása védett, nem volt szüksége várfalakra, mert okos vezetői kitalálták az embargót, a távoli népek közvéleményének manipulálását. Atlantisz bűvkörében ultramodern poliszok léptek elő a semmiből, a legyalult kőkorszaki településeken közművesített paloták emelkedtek ki a földből: falfestményeik egy nemzedéken belül a trecentótól az impresszionizmusig és a hiperrealizmusig íveltek akkor, mikor Róma alapításáig majdnem ezer esztendőtt kellett még várni. A birodalom szívében, mint gyöngy a kagylóban, ott ragyogott a Központ – (talán) Szantorini.

Ha egy tükör összetörik, darabjai már nem tudják az Egészet megmutatni. Létrehozta-e valóban Atlantisz a Tökéletes Várost? Sikerült-e a fenntartása és működtetése kín, nyomor, zsarnokság és válságok nélkül úgy, ahogy az a mindenkori civilizátorok álmában szerepelt? Érdemes-e azt álmodni, hogy igen?

Platón a tiszta formákhoz visszanyúlva a számára is hihetetlen legendák tömkelegéből sejteti meg a lehetőségét annak, hogy talán megtörténhetett az, amit megvalósulandónak szeretett volna látni valamikor a jövőben.

János, Krisztus szeretett tanítványa, az evangélista, a kopár Patmosz szigeti száműzetésében – az atlantiszi birodalom központjától pár tengeri mérföldre –, egy barlangbeli (!) vízióban látja a menynevei Jeruzsálemet alászállani... és szemléletes részletességgel írja le a kozmikus méretű kataklizmák rettenetét, amely megelőzi majd eljövételét...

Vajon emlékezett a föld méhe a hajdan volt borzalomra, mely ott dühöngött a környéken? – Vajon Atlantisz filmje pergett le látomásában, mint szokásos az álomban – fordított sorrendben, lelki szemei előtt?

Az újplatonista Augustinus megírja Kr. u. 410–426 közt a *De civitate Dei*-t, melyben a múlt elpusztult emberi város-birodalmát az eljövendő is-

tenivel ötvözve megkerülhetetlen modell-látomást vázol fel. Álmától pedig immár senki és semmi sem tud elszakadni: a keresztesek Jeruzsáleme, Kálvin Genfje, az Újvilág telepeseinek központjai, mind az ő kaptafájára készültek. Mindegy, hogy olyan volt-e Atlantisz, amilyennek elképzeltek vagy megálmodták – minden megvalósulási lehetőséggel kecsegtető utópiában ott találjuk eszme-köveit befalazva.

Vajon megismerhető-e a múlt? Átlátjuk-e a jelen korszak minden szövevényét? Mit tudunk az ötven, száz, százötven évvel ezelőtti Kínáról, a hajdan volt Szovjetunióról, de mit tudunk a mi kis Magyarországunkról? Valóban elmondanak mindent a régi romok, töredékes feliratok, az átírások miatt eltorzult feljegyzések? Végtelenül nehéz az Égei-tenger mellékén talált romokból mindjárt Atlantiszra következtetni. Olyan probléma ez, mintha az alma-atai úrbázis és a vele egy korszakbeli lerobbant kazah tevetenyészto kolhoz régészeti leleteiből – korszak és háttérismeret nélkül – kellene egy életképes civilizáció történetét rekonstruálni. Milyen kataklizmával magyaroznánk a birodalom bukását? Vagy ha előkerülne a novoszibirszki kultúrpalota freskója, mely boldog úttörőket, izmos munkásokat, vitamindús földműveseket és sugárzó vigyorú elvtársakat ábrázol, milyen rituális szertartás hipotéziseit állítanánk fel belőle?

Mert íme, szemünk előtt porladnak, s talán születnek birodalmak, de van-e új a Nap alatt?

Egy gyermek járkal valahol hajdan volt réteken, szántókon, a magyar ugaron elsüllyedt világok felett, egy összeomló és mássá épülő világban, öntudatlan: az emberélet delén túl keres valaki az Archipeláguszban^{KL} egy oly rég eltűnt világot, melynek már nem fáj pusztulása – és megsejt valamit a minden dolgokon, korszakokon túli valóságból. Van, amit leírni pontosan nem lehet, de elmesélve képben-szóban a felfedezés, és a rácsodálkozás friss örömeivel mégis páratlan élményt nyújt. Indulj el, és fedezd fel e könyvben Móczár István doktor minőszi Atlantiszt!

Felsősfalva, 2003. június

Huszonöt évig járta rövid szabadságai alatt a „napáldotta” Égeikum álomszigeteit, mert tudta, hogy megtalálta látó szemmel, és szívére figyelve azt az Atlantiszt, amely nem mítosz, legenda, köd és utópia, hanem ott hever a küproszi partokkal szemben, mint Poszeidon ölelésébe simuló Klió^{KL}: kitarulkozva és mégis elbújva szerelmesének, az Időnek takarásában. *És ki születése barlangjában hallgatta Kronidész sírásának visszhangját, herme-neutája lett a mindenkor felépíthető és élhető, derűs világnak, az Isten által szeretett Európának...*

Felsősófalva, 2007. január

Holics Szilvia

Bölcsész

Móczár Istvánról nem tudok elfogulatlanul írni. Amikor megismertem az utazás, a fotózás szenvedélyében égő orvost, úgy gondoltam, rossz pályát választott. Amikor felfedeztem a történelem iránt rajongó szeretetét, amikor először láttam könyvtárát, régészeti gyűjteményét, szinte bizonyos vol-

tam benne, hogy nem gyógyításra van hivatva. Aztán amikor megismertem benne a helytörténész közéleti személyiséget, politikusként láttam magam előtt Móczár Istvánt. Volt szerencsém bepillantani családjába mindennapjaiba: gyümölcsöző és szép emberi kapcsolatokat láttam körülötte. Egyszer aztán rendelni is láttam, azóta tudom, hogy Móczár doktor egyszerűen csak: segíteni, adni, tanítani akar.

Tudományos munkásságát megítélni nem tudom, de hogy állandóan tanul, azt nyugodt szívvel állíthatom. Móczár István minden lehetőséget kihasznál arra, hogy új ismereteket sajátítson el. Tudós professzoroktól lesi el a kutatómunka módszereit, fiataloktól tanulja a dokumentációhoz szükséges technikai eszközök használatát anélkül, hogy éreztetné korából adódó fölényét, s úgy, hogy közben minden segítőtje előtt új világokat nyit ki. A maglódi orvos, „Atlantisz-kutató” olyan különlegesen eredeti módon tudja összekapcsolni ismereteit, hogy eszmefuttatásaiból mindig valamilyen izgalmas szellemi kaland kerekedik.

Pécs, 2006. szeptember

Az itt bemutatott hegyikristályból készült vázát (rhüton) italáldozathoz használták. A nyakgyűrű aranyszalagokkal összefogott külön kristálydarabokból készült, amely a zakrói palotából került elő. A várost Kr. e. 1450 körül egy természeti katasztrófa pusztította el (Kréta, Iraklion, AMI, 2006, sz.)

*Nem tudjuk bizonyítani, hogy a minószi időkben is megvolt már ez a barlang az Amnisszosz-hegy északi oldalán
(Kréta, 2008, sz.)*

RAJZOK, FOTÓK SZERZŐI

Atkári Bence dr. (AB)
 Cartographia Kft. engedélyével (C)
 Csákó Béla Attila képzőművész (CSBA)
 Gergelyné Peteh Pirooska (GPP)
 Hajas Orsolya (HO)
 Dr. Móczár Istvánné (Zsuzsa)
 Móczár Katalin dr. (MK)
 Dr. Móczár László (ML)
 Nagy Katalin grafikus művész (NK)
 Oia Mamayoma Art (Akrotiri, OMA másolat, sz)
 Raczy Pál régészprofesszor, az ELTE Régészettudományi
 Intézet vezetője, a szerző fotóinak a könyvben történő
 közléséhez hozzájárult (Archeopark – Polgár, RP, 2006)
 Tisza-Kalmár György képzőművész (T-KGy)
 Tóth László (TL)
 Zombori László (ZL)

MÚZEUMOK RÖVIDÍTÉSEI

Agiosz Nikolaosz Régészeti Múzeum, Kréta (ANRMK)
 Anatólia; Çatal Hüyük Régészeti Múzeum (AÇHM)
 Anatólia; Alanyai Régészeti Múzeum (AARM)
 Antalyai Régészeti Múzeum Anatólia (ARMA)
 Archaneszi Régészeti Múzeum, Kréta (ARM)
 The Archaeological Museum (Fira, AMF)
 Athéni Nemzeti Múzeum (ANM)
 Barcelonai Régészeti Múzeum (BRM)
 Berlin Staatliche Museen (BSM)
 Damjanich János Múzeum, Szolnok (DJMSZ)
 Dévaványai Bereczki Imre Helytörténeti Múzeum (DBIHM)
 Exhibition Wall-Paintings of The Thera (EW-PT)
 Hania; Ministry of Culture Archeological Museum
 (HMCAM)
 Hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum (HTJM)
 Iraklioni Régészeti Múzeum, Kréta (AMI)
 LOUVRE Párizs (LOUVRE)
 Madrid Nemzeti Régészeti Múzeum (MNRM)
 Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest (MNM)
 Máltai Vallettai Régészeti Múzeum (MVRM)
 Museum Of Prehistoric Thera (FMPT)
 Musée National de Carthage, Tunisz (MNCT)
 Mykonoszi Régészeti Múzeum (MRM)
 New York – The Metropolitan Museum of Art (MET)
 Velencei Régészeti Múzeum (VRM)

A MINŐSZI ATLANTISZ AZ INTERNETEN

Bővebben a könyvről

<http://www.europaatlantisza.com>
<http://www.moczar.hu>

Felhasznált ismeretterjesztő kiadványok

<http://www.blikk.hu/cikk.php?cikk=16072>
<http://www.eletestudomany.hu>
<http://www.eletestudomany.hu/hirek/664.html>
<http://www.magtudin.org/Eredetunk%20IV.htm>
<http://www.nationalgeographic.hu>
<http://www.nol.hu/cikk/440098/>

Érdekességek a minőszi kultúráról és a hozzá kapcsolódó kutatásokról (A teljesség igénye nélkül):

<http://www.atlantisz.lap.hu/>
<http://www.culture.gr>
<http://www.geographic.hu/index.php?act=napi&rov=3&id=9227>
<http://www.uk.digiserve.com/mentor/minoan/anemospilia.htm>
<http://www.uk.digiserve.com/mentor/minoan/nirou.htm>
<http://www.uk.digiserve.com/mentor/minoan/pyrgos.htm>
<http://www.uk.digiserve.com/mentor/minoan/vasiliki.htm>
<http://www.decadevolcano.net/santorini/atlantis.htm>
[Http://www.fhw.gr](http://www.fhw.gr)
[Http://www.magtudin.org/Tatarlaka%20titka%20I.htm](http://www.magtudin.org/Tatarlaka%20titka%20I.htm)
<http://www.magtudin.org/Eredetunk%20IV.htm>
<http://www.mamayoma.gr>
<http://www.mitologia.csillagkapu.hu/mitologia.php?oldal=22>
<http://www.mult-kor.hu/cikk.php?article=7099>
<http://www.mult-kor.hu/cikk.php?article=14616>
<http://www.mult-kor.hu/cikk.php?article=19432>
<http://nol.hu/cikk/450976/>
<http://nol.hu/kultura/cikk/458977/>
<http://nol.hu/cikk/60544/>
<http://regeszt.lap.hu>
<http://santorini.lap.hu/>
<http://www.uk.digiserve.com/mentor/minoan>
<http://www.wessexarch.co.uk>

ÉRTELMEZÉSEK

Hivatkozás a képek alatt a szövegben: kép megnevezése, eredete, helyszíne, készítője

A fotókat készítette: szerző = sz.

Szerző tulajdona: szt.

Szöveg^{IF} = internetforrás

»Kalicz« = Kalicz professzor vette katalógusba a szerző régészeti leleteit

Kislexikon = kislexikon^{KL}

Niru Khani villa alaprajzát a bronzkori mester kőbe faragta (Kréta, 2008, sz.)

A rekonstruált makett a málliai palota egy részletét ábrázolja. Sinclair Hood szerint az első telepések Milétozból érkeztek ide – innen a neve Málliának⁸⁴ (Kréta, 2008, sz.)

A minószi küldöttek ajándékokat visznek az egyiptomi elöljáróságnak a Keftiu szigetéről (Kréta, ARM, 2008, sz.)

Háromlábú áldozati edény
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2004, sz.)

Fecskés váza
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2008, sz.)

Szőlőfürtös kancsó
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2008, sz.)

Liliomot festettek az edény falára
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2008, sz.)

Tartalom

Terrakotta tűzhely
(Akrotiri, 2008, sz.)

Ajánlás (Szepes Mária)	6
Előszó (dr. Kiszely István)	8
Gondolataim a második kiadáshoz (dr. Bokor Péter)	10
A szerző előszava a második kiadáshoz	13
A LEGENDÁK FÖLDJÉN	
Atlantisz mítosza	23
Platón: Timaiosz és Kritiasz	28
Platón tévedése	30
Gondolataim Atlantiszról	38
Elmélkedés a kaldera szélén	44
A minószi kultúra és a legújabb kutatások	46
A MINÓSZI KRÉTA	
A sziget rövid földrajza	54
A szerző krétai élményei	57
Az őskrétaiak	64
Kréta, a boldogság szigete	66
Paloták előtti korszak	80
Európa első palotája	90
Honnan érkeztek szigetükre a krétaiak?	105
A coguli tánc rejtélye	116
Théra, az Égei-tenger Hongkongja	124
Apokalipszis az Égeikumban	135
Atlantisz tündöklése és bukása	138
Akrotiri időkapszulába zárva	152

A falfestmények üzenete	161
A krétai kultúra kisugárzása	183
Mítoszok, legendák	201
Szantorini múltja és jelene	213
KÉRDÉSEK ÉS KAPCSOLATOK	
A krétai írás titka	238
Mi okozhatta a minósziak gyors eltűnését?	248
Nofertiti, a minószi hercegnő?	258
Gyilkosság vagy emberáldozat Anemoszpiliában?	267
A thérai vulkán kitörésének időpontja	276
Baljós felhők Egyiptom felett	284
Katasztrófaelméletek	289
Trója és az égei világ	300
Karthágó, a nyugat kapuja	307
A megalitikus építészet	325
Egy korai földműves kultúra: Çatal Hüyük	345
A Kárpát-medence égei kapcsolatai	357
Kéthalom	373
Kéthalomtól Atlantiszig	383
EPILÓGUS	
Epilógus – Reductio ad absurdum ^{KL}	392
Minósziak a Nílus deltában?	404
Köszönetnyilvánítás	415
FÜGGELÉK	
Felhasznált irodalom	419
Kislexikon	427
Név- és tárgymutató	451
Időrendi táblázat	459
Észrevételek	473

A kettős bárd egyértelműen minőszi hatást tükröz
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2005, sz.)

Folytonos lánczó formálódó minőszi
ábrázolás egy kis edényen
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2005, sz.)

Rhyton
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2005, sz.)

Liliomábrázolás
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2005, sz.)

A vizeskancsó kiöntője madárfejre hasonlít
(Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2008, sz.)

„Kebles kancsó”, a termékenységgel vagy egy női istenséggel
hozzák kapcsolatba (Szantorini, Akrotiri, FMPT, 2008, sz.)

Atlantisz tündöklése és bukása. Akrotiri lakói méltóságteljesen hagyták el a várost a nagy összeomlás előtt
(Részlet Tisza-Kalmár György festményéből, lásd 138–139. oldal)